

II. ROČNÍK

FESTIVAL ŽIDOVSKÉJ KULTÚRY LEVICE

10. - 12. SEPTEMBER
2026

LEVICKÁ SYNAGÓGA
A
ŽIDOVSKÁ ŠKOLA LEVICE - CENTRUM TOLERANCIE

Milí priatelia,

v dňoch 10. až 12. septembra 2026 organizujeme už po druhýkrát Festival židovskej kultúry v Leviciach. Každé mesto je mozaikou príbehov, spomienok a osudov ľudí, ktorí v ňom žili, tvorili, milovali a zanechali svoju stopu. Aj Levice sú takýmto miestom. Súčasťou ich histórie bola po celé stáročia aj židovská komunita, ktorá významne prispela k rozvoju kultúrneho, spoločenského i hospodárskeho života nášho mesta.

Tento festival nevnímate len ako sériu kultúrnych podujatí. Je predovšetkým prejavom úcty k dedičstvu našich predkov, pripomienkou hodnôt tolerance, vzájomného rešpektu a porozumenia. Je pozvaním zastaviť sa, načúvať príbehom minulosti a hľadať v nich odkaz pre súčasnosť.

V čase, keď svet často rozdeľujú rozdiely, kultúra má jedinečnú schopnosť spájať. Prostredníctvom hudby, literatúry, tradícií a osobných príbehov dokáže búrať bariéry a vytvárať mosty medzi ľuďmi. Verím, že aj tento festival bude miestom stretnutí, inšpirácie a hlbšieho poznania – nielen židovskej kultúry, ale aj nás samých.

Ďakujem všetkým, ktorí sa podieľali na príprave tohto podujatia, a všetkým vám, ktorí ste sa rozhodli stať súčasťou jeho príbehu. Nech sú tieto dni naplnené silnými zážitkami, novými poznaniami a pocitom spolupatričnosti, ktorý kultúra dokáže prinášať.

S úctou

Mgr. Mária Mészárošová

Riaditeľka MsKS Levice

FESTIVAL ŽIDOVSKÉJ KULTÚRY LEVICE 2. ročník

10. - 12. 9. 2026

LEVICKÁ SYNAGÓGA
ŽIDOVSKÁ ŠKOLA LEVICE - CENTRUM TOLERANCIE

Štvrtok 10.9.

Kino Junior

9.00 - 10.15 premietanie filmu „POSLEDNÝ HEBREJ Z HLOHOVCA „ /2026/
vstupné 4 €

Synagóga

13.00 - 14.00 workshop „TVÁR V DAVE“ – stať sa svedkom – pochopiť, nezabudnúť.
Cez príbehy reálnych mladých ľudí z čias holokaustu pochopíš, že za každou štatistikou je človek. Tento workshop je stretnutím s minulosťou, ktorá mení prítomnosť.
vstupné 2 €

Židovský cintorín

16.00 - 17.30 komentovaná prehliadka Židovského cintorína

Synagóga a Židovská škola - Centrum tolerancie

18.00 komentovaná prehliadka Synagógy a Židovskej školy - Centra tolerancie
vstupné 3 €

19.00 literárny večer - čítanie tvorby z diel renomovaných židovských spisovateľov
vstupné 3 €

Piatok 11.9.

Synagóga

9.00 - 10.30 - premietanie filmu o našej rodáčke Marte Szilárdovej
lektor - Slavomír Hlásny -POST BELLUM
vstupné 3 €

kino Junior

10.00 - 11.30 divadelné predstavenie „MENGELEHO DIEVČA „ - Divadlo RAMAGU
vstupné 5 €

Synagóga a Židovská škola - Centrum tolerancie

11.00 - 12.00 - workshop „TVÁR V DAVE“ – stať sa svedkom – pochopiť, nezabudnúť.
Cez príbehy reálnych mladých ľudí z čias holokaustu pochopíš, že za každou štatistikou je človek. Tento workshop je stretnutím s minulosťou, ktorá mení prítomnosť.
vstupné 2 €

Synagóga a Židovská škola - Centrum tolerancie

16.00 - 17.00 - komentovaná prehliadka Synagógy a Židovskej školy - Centra tolerancie
vstupné 3 €

Synagóga

18.00 koncert Preßburger Klezmer Band - známa bratislavská kapela prináša strhujúcu energiu klezmeru
vstupné 15 €
súčasťou vstupenky na koncert bude aj workshop o židovskej gastronómii spojený s ochutnávkou v kaviarni Kafkäreň

Sobota 12.9.

Synagóga a Židovská škola - Centrum tolerancie

10.00 - 11.00 komentovaná prehliadka Synagógy a Židovskej školy - Centra tolerancie
vstupné 3 €

Synagóga

17.00 otvorenie výstavy „ŽIDOVSKÉ LEVICE“ - ľudia a ich príbehy
17.15 koncert KARIN SARKISJAN - uznávaná speváčka, skladateľka a klaviristka arménskeho pôvodu
vstupné 10 €

Štvrtok 10.9.

Kino Junior

9.00 – 10.15 premietanie filmu „POSLEDNÝ HEBREJ Z HLOHOVCA „
/2026/
vstupné 4 €

Synagóga

13.00 – 14.00 workshop „TVÁR V DAVE“ – stať sa svedkom –
pochopiť, nezabudnúť.
Cez príbehy reálnych mladých ľudí z čias holokaustu
pochopíš, že za každou štatistikou je človek.
Tento workshop je stretnutím s minulosťou, ktorá mení
prítomnosť.
vstupné 2 €

Židovský cintorín

16.00 – 17.30 komentovaná prehliadka Židovského cintorína

Synagóga a Židovská škola – Centrum tolerancie

18.00 komentovaná prehliadka Synagógy a Židovskej školy – Centra
tolerancie
vstupné 3 €

19.00 literárny večer - čítanie tvorby z diel renomovaných židovských
spisovateľov
vstupné 3 €

Štvrtok 10.9. Kino Junior 9:00 - 10:15 4 €

POSLEDNÝ HERBREJ Z HLOHOVCA

Dokumentárny

Slovensko 2026 77 min

Réžia: Arnold Kojnok, Pavol Palárik

Scenár: Arnold Kojnok

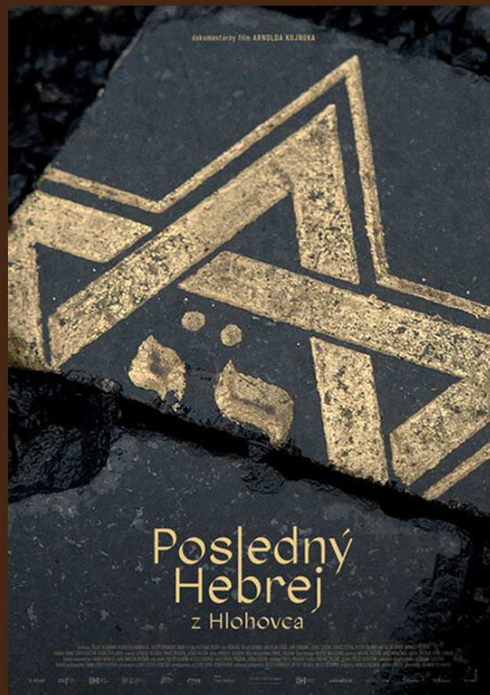
Kamera: Juraj Mravec, Michal Večeňa, Martin Kučmín, Pavol Palárik (viac)

Hudba: Michal Pelant

Posledný Hebrej z Hlohovca je film o pamäti, identite a dôsledkoch strachu, ktorý dokázal umlčať stovky ľudí ešte dávno po skončení vojny.

Jozef Neumann, filmový „posledný Hebrej z Hlohovca“, pochádzal z ortodoxnej židovskej rodiny. Narodil sa po vojne v roku 1946 a bol posledným členom židovskej komunity, ktorý absolvoval bar micvu v hlohoveckej synagóge pred jej demoláciou v roku 1960. Jeho rozprávanie rámcuje príbeh židovskej komunity, ktorá bola kedysi prirodzeným srdcom Hlohovca, no po vojne sa z mesta vytrácala a teraz pomaly mizne z mapy aj z pamäti mesta – pod tlakom vojny, totality a strachu, ktorý dokázal prežiť celé generácie.

Na pozadí osobných príbehov ľudí, ako sú významný sochár Jaroslav Róna, lekárka Mira Klein, profesor Juraj Stern či herečka a režisérka Dalia Shimko film ukazuje, že nielen Hlohovčania, ale celé Slovensko neprišli iba o svojich židovských susedov, ale o zásadný zdroj kultúrnej, ľudskej a intelektuálnej sily.

Štvrtok 10.9. Levická synagóga a Židovská škola - Centrum tolerancie
19:00 3 €

Literárny večer

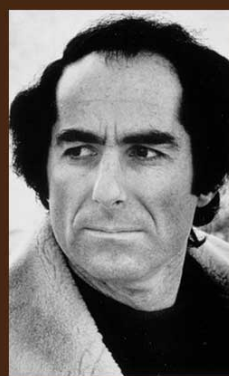
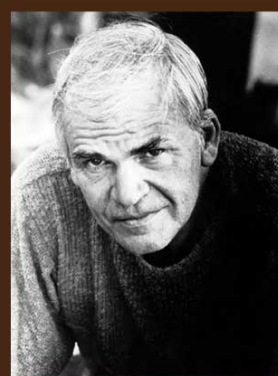
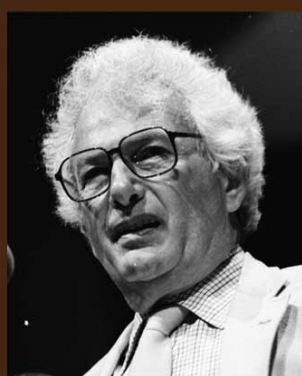
čítanie tvorby z diel renomovaných židovských spisovateľov

Literárny večer predstaví päť výrazných autorov židovského pôvodu, ktorých tvorba prekračuje hranice krajín, jazykov i historických skúseností. Franz Kafka, Milan Kundera, Etgar Keret, Joseph Heller a Philip Roth prinášajú každý svoj vlastný pohľad na človeka, jeho identitu, absurditu sveta, pamäť, humor i otázku, kam vlastne patríme.

Od Kafkovho tajomného a znepokojivého sveta, cez Kunderovu iróniu a premýšľanie o identite a dejinách, Keretovu súčasnú poetiku a čierny humor, Hellerovu satirickú reflexiu vojny až po Rothove prenikavé skúmanie židovskej identity a americkej spoločnosti – večer ponúkne pestrú cestu literatúrou 20. a 21. storočia.

Ukážky z diel týchto autorov budú čítať členovia Mestského divadla mladých pri MsKS Levice, ktorí svojím prednesom priblížia divákovi rozmanité podoby ich tvorby.

Päť autorov, päť odlišných hlasov, no spoločná schopnosť klásť nepríjemné, vtipné i naliehavé otázky o človeku a svete, v ktorom žije. Literárny večer bude pozvaním objavovať nielen ich diela, ale aj príbehy, skúsenosti a kultúrne súvislosti, ktoré sa v ich tvorbe odrážajú.

Piatok 11.9.

Synagóga

9.00 – 10.30 – premietanie filmu o našej rodáčke Marte Szilárdovej
lektor - Slavomír Hlásny - POST BELLUM
vstupné 3 €

kino Junior

10.00 – 11.30 divadelné predstavenie „MENGELEHO DIEVČA „ -
Divadlo RAMAGU
vstupné 5 €

Synagóga a Židovská škola – Centrum tolerancie

11.00 – 12.00 - workshop „TVÁR V DAVE“ – stať sa svedkom – pochopiť,
nezabudnúť.
Cez príbehy reálnych mladých ľudí z čias holokaustu
pochopíš, že za každou štatistikou je človek.
Tento workshop je stretnutím s minulosťou, ktorá mení
prítomnosť.
vstupné 2 €

Synagóga a Židovská škola – Centrum tolerancie

16.00 – 17.00 - komentovaná prehliadka Synagógy a Židovskej školy
– Centra tolerancie
vstupné 3 €

Synagóga

18.00 koncert Preßburger Klezmer Band - známa bratislavská kapela
prináša strhujúcu energiu klezmeru
vstupné 15 €
súčasťou vstupenky na koncert bude aj workshop o židovskej
gastronómii spojený s ochutnávkou v kaviarni Kafkáreň

Piatok 11.9. Levická Synagóga 9:00- 10:30 3 €

Premietanie filmu o našej rodáčke Marte Szilárdovej

lektor: Slavomír Hlásny - POST BELLUM

Pozrite si s nami sfilmovanú výpoveď Marty Szilárdovej, ktorej osobný príbeh približuje kľúčové momenty 20. storočia. Po premietaní bude nasledovať moderovaná diskusia s lektorom Post Bellum Slavom Hlásnym o historických súvislostiach, význame pamäti a o tom, čo nám príbehy minulosti hovoria o dnešku.

Post Bellum Slovensko dokumentuje príbehy ľudí, ktorí zažili významné udalosti 20. storočia, a uchováva ich pre ďalšie generácie. Prostredníctvom vzdelávacích programov približuje tieto príbehy verejnosti a mladým ľuďom. Veríme, že poznanie minulosti pomáha lepšie rozumieť prítomnosti a chrániť hodnoty slobody a demokracie.

Piatok 11.9. kino Junior 10:00- 11:30 5 €

Divadelné predstavenie MENGELEHO DIEVČA

Malé divadlo siahlo po veľkom titule – na dosky prichádza Mengeleho dievča

Divadelná monodráma prinesie skutočný príbeh mladej ženy, ktorá prežila štyri koncentračné tábory. Bola jednou z väzenkýň v Osvienčime, ktorá sa musela podrobiť pseudolekárskeho pokusom.

V roku 2018 si knihu „Mengeleho dievča“, spomienky Violy Stern Fischerovej, ktoré do románovej podoby spracovala Veronika Homolová Tóthová, prečítala herečka Divadla RAMAGU, Simona Marhefková, ktorá má dodnes z príbehu pani Violy mrazivý zážitok. „Knihu som odporučila manželovi, ktorý je producentom a po jej prečítaní začal ihneď vyvíjať aktivity k získaniu práv, aby sme mohli tento obrovský príbeh ponúknuť ako divadelnú monodrámu.“ Práve Simona Marhefková stvárni Violu Stern Fischerovú. Mladé dievča, Viola, žije v Lučenci svoj život plný nádejí a životnej energie v čase, keď všetko zničí vojna. Rodinné puto, nádej na lásku, túžbu po vzdelaní a radosť každodenného života sa stávajú už iba spomienkami, ktoré nahradí holý boj o život. Hneď pri príchode do Osvienčimu ju Josef Mengele vyberie do skupiny väzenkýň, na ktorých budú nacistickí lekári vykonávať pokusy.

Lukáš Marhefka, producent projektu: „Spišská Stará Ves a zároveň Zamagurie bolo pred 2. sv. vojnou domovom pre nemalú židovskú komunitu. Lekári, obchodníci, remeselníci židovského pôvodu predstavovali pre tunajšie obyvateľstvo dôležitú súčasť vzťahov a spoločenského života. V Spišskej Starej Vsi ostal po 2. sv. vojne iba schátraný židovský cintorín. Vážnejšou správou je však inklinovanie časti obyvateľstva Zamaguria, okresu, regiónu k extrémistickým postavám spoločnosti. Cítíme, že v našom okolí je osveta nevyhnutná. Preto chceme ako regionálne zoskupenie poukázať na to, že sa nás to týka.“ Lukáš Marhefka oslovil v júni 2019 po prečítaní knihy Mengeleho dievča jej spoluautorku, Veroniku Homolovú Tóthovú, ktorá bola voči projektu veľmi ústretová a nápomocná. S udelením licencie súhlasili aj dediči práv pani Fischerovej, jej dve dcéry a vnuk.

Režisérka Janka Ovšonková, pochádzajúca z Vysokých Tatier, vo svojej explikácii uvádza, že jej cieľom je v komornom priestore nechať hladisko pocítiť pach beznádeje, no aj víťazstvo slobody na konci príbehu. „Úspešnú knihu sme sa rozhodli pretaviť do monodrámy a oživiť tak neskutočne krutý, desivý svet, ktorý musela mladá Lučenčanka žiť. Viola prežívala svoju prvú lásku. Mala veľkú a milujúcu rodinu, priateľov, ambície a sny. Nič z toho jej neostalo. Žáner monodráma ponúka možnosť zamerať sa detailne na emócie a svet hlavnej hrdinky.“

Cieľom je aj v regióne priniesť asociáciu s dňom minulým a podporiť memento aj v odľahlých končinách krajiny, kde často panuje pocit, že udalosti „veľkého sveta“ sa nás niekedy netýkajú.“ Autori predstavenia chcú vyzdvihnúť človeka ako bytosť, ktorú nie je možné posudzovať na základe jeho vierovyznania, národnosti, či farby pleti, ale len pre jeho činy. Kostýmovou výtvarníčkou je Martina Golianová, scénografom Dušan Krnáč, autor scénickej hudby Peter Gábor, realizátorom scénického návrhu Zdenko Dudžák. Fotografie k predstaveniu zhotovil Robo Kočan. Na finálnu krajčírsku realizáciu kostýmu sa podujala pani Eva Kovalská.

RAMAGU, o. z. je profesionálne regionálne zoskupenie pôsobiace na poli kultúry v regióne Pienin a Zamaguria (okres Kežmarok). Od svojho vzniku (2009) vytvorilo v regióne nezávislé divadlo, ktoré má na konte desiatky premiér a stovky repríz. RAMAGU od roku 2018 prevádzkuje kultúrne centrum RAMAGU ATELIÉR s paušálnym mesačným programom a od roku 2012 vydáva nezávislý regionálny mesačník Zamagurské noviny.

Projekt z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia a Prešovský samosprávny kraj. Hlavným mediálnym partnerom je iniciatíva Mladí proti fašizmu: „Naším cieľom je okrem iného aj podpora projektov a aktivít, ktoré môžu prispieť k lepšej a otvorenejšej diskusii o hrôzach totalitných režimov. Stvárnenie diela Mengeleho dievča nás v tomto smere veľmi zaujalo, považujeme ho za správny a účinný spôsob, akým posunúť spoločenskú diskusiu a spôsob, akým komunikujeme o nástrahách fašizmu na ešte vyššiu úroveň a veľmi si vážime, že môžeme byť hlavným mediálnym partnerom tejto monodrámy,” hovorí zakladateľ iniciatívy Mladí proti fašizmu, Marek Mach.

Premiéra predstavenia sa uskutočnila 13. 8. 2021, v RAMAGU ATELIÉRI v Spišskej Starej Vsi.

Piatok 11.9. levická Synagóga 18:00 15 €

Koncert Preßburger Klezmer Band

Kapela vznikla v Bratislave v roku 1995 ako prvá slovenská skupina, ktorú systematicky oslovuje energia židovskej tanečnej hudby klezmeru zo strednej a východnej Európy. Počas viac ako tridsiatich rokov na hudobnej scéne si vytvorila vlastný živelný hudobný kokteil. Vo svojej tvorbe spája židovskú, balkánsku a orientálnu tradíciu so slovenským a rómskym folklórom a s ľahkosťou do nej primiešava prvky jazzu, rocku, reggae či latinskoamerickej hudby.

súčasťou vstupenky na koncert bude aj workshop o židovskej gastronómii spojený s ochutnávkou v kaviarni Kafkáreň

Sobota 12.9.

Synagóga a Židovská škola – Centrum tolerancie

10.00 – 11.00 komentovaná prehliadka Synagógy a Židovskej školy – Centra tolerancie
vstupné 3 €

Synagóga

17.00 otvorenie výstavy „ŽIDOVSKÉ LEVICE“ – ľudia a ich príbehy

17.15 koncert KARIN SARKISJAN – uznávaná speváčka, skladateľka a klaviristka arménskeho pôvodu
vstupné 10 €

Sobota 12.9. Levická Synagóga 17:00

Otvorenie výstavy "Židovské Levice" - ľudia a ich príbehy

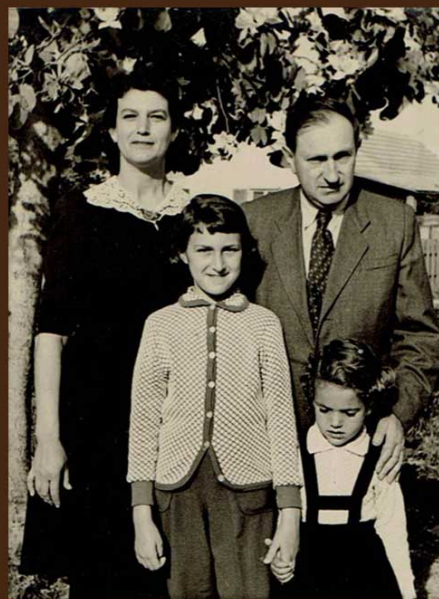
rodina Dávida Knappa

rabín Jakub Liebermann

MUDr. Jozef Pólya

rodina Adolfa Schönsteina

Sobota 12.9. Levická Synagóga 17:15

Koncert Karine Sarkisjan

Rodáčka z arménskeho Jerevanu predstavuje unikát na slovenskej hudobnej scéne svojou brilantnou kombináciou klavírnej hry a jedinečného vokálneho prejavu. Okrem toho sa Karine s obľubou venuje aranžovaniu ľudových piesní pre rôzne nástrojové obsadenia, ako aj zborových skladieb (o.i. Ave Maria, ktorú v premiére uviedol Slovenský filharmonický zbor). Karine je vyhľadávanou umelkyňou pre iné hudobné zoskupenia a tak hostuje na koncertoch skupín Balkanansambel, Bashavel, Preßburger Klezmer Band (na ktorého CD Tsvantsik Yorn sa predstavila), Shum Davar, Pacora trio a Kaschauer klezmer Band. Venuje sa taktiež aj scénickej hudbe (spolupráca so Slovenským národným divadlom, s Martinským komorným divadlom a iné). Karine sa predstavila ako jedna z hviezd veľkých klezmerových festivalov v Ľvove a Petrohrade, kde jej interpretáciu jidiš piesní vysoko ocenili aj také legendy ako Lorin Sklamberg a Michael Alpert. Karine tak právom prináleží miesto medzi top interpretmi slovenskej world music.

Workshop "TVÁR V DAVE"

Stať sa svedkom – pochopiť, nezabudnúť...

Cez príbehy reálnych mladých ľudí z čias holokaustu pochopíš, že za každou štatistikou je človek.

Tento workshop je stretnutím s minulosťou, ktoré mení prítomnosť.

Príbeh jedného človeka, ktorý prežil Osvienčim. Príbeh, na ktorý sa nesmie zabudnúť.

Workshop Tvár v dave sa prostredníctvom osobného príbehu Moše Hocha dotýka jednej z najtragickejších kapitol európskych dejín – holokaustu. Moše Hoch prežil koncentračný a vyhladzovací tábor Auschwitz-Birkenau a svoje spomienky, skúsenosti i svedectvo o strate blízkych zachytil v knihe A útechu nenájdeš.

Na motívy jeho príbehu vznikol dokumentárny film Žili sme tu spolu, ktorý si účastníci workshopu spoločne pozrú. Po projekcii bude nasledovať interaktívna časť, v ktorej budú účastníci prostredníctvom diskusie, otázok a aktivít pracovať s témami osobnej pamäti, identity, predsudkov, vylúčenia a individuálnej zodpovednosti.

Workshop vytvára priestor nielen na spoznávanie konkrétneho ľudského osudu, ale aj na premýšľanie o tom, čo znamená byť súčasťou davu – a kedy je dôležité nájsť odvahu vystúpiť z neho.

Mestské kultúrne stredisko Levice

TVÁR V DAVE

Stať sa svedkom – pochopiť, nezabudnúť

*Cez príbehy reálnych mladých ľudí z čias holokaustu pochopíš,
že za každou štatistikou je človek.
Tento workshop je stretnutím s minulosťou, ktoré mení prítomnosť.*

10. 9. 2026
v čase od 13:00 do 14:00 hod.

Miesto konania: **Židovská škola – Centrum tolerancie Levice**

Prihlásiť sa môžete e-mailom na: riaditelka@msskslevice.sk
alebo telefonicky na číslo: 0905 687 658

KOMENTOVANÁ PREHLIADKA SYNAGÓGY A ŽIDOVSKÉJ ŠKOLY

Prvá zmienka o Židoch v Leviciach pochádza z roku 1713. Masové usádzanie Židov sa však začalo v 30. rokoch 19. storočia. V roku 1840 v meste založili prvú náboženskú obec a zriadili židovskú školu. O dva roky neskôr sa levickí Židia obrátili na úrady s prosbou o poskytnutie miesta na židovský cintorín. V rokoch 1848 žilo v Leviciach 100 Židov. Na prelome 19. a 20. storočia tvorili Židia približne 15 % Levičanov. Takmer polovica z nich pracovala v obchode, pätina v priemysle a remeslách, zvyšok tvorili často vynikajúci právnici, úradníci, bankári, lekári, učitelia, umelci a iní. Smutnou kapitolou dejín mesta bolo tzv. konečné riešenie židovskej otázky počas druhej svetovej vojny. Po obsadení Maďarska Nemcami (Levice boli jeho súčasťou) v roku 1944 aj levických Židov nahnali do geta. Natlačení v kasárňach, neskôr v židovskej škole a sklade tabakovej továrne čakali na transport do Osvienčimu alebo iných koncentračných táborov.

Levická synagóga

Je romanticko-klasicistická budova postavená v roku 1853. Vedľa nej vyrástla židovská škola. Neskôr sa ukázalo, že synagóga kapacitne nevyhovuje, a tak ju zväčšili a zrenovovali. V roku 1854 získala škola modernejšiu budovu a Židom v Leviciach postavili aj rituálny kúpeľ (mikve). V tom čase mala synagóga na štíte fasády dva malé obelisky a po jeho stranách cibulovité vežičky. Neskôr boli obelisky odstránené. Na priečelí bola vytvorená bohatá plastická výzdoba, nad ktorou bola umiestnená mramorová doska s hebrejským textom Božích prikázaní.

Synagóga bola roky v dezolátnom stave. Mesto ju v r. 1991 odkúpilo, pričom snahou samosprávy bolo túto kultúrnu pamiatku zrekonštruovať a zachovať pre ďalšie generácie. Z vlastných zdrojov mesta však takto rozsiahly záchranný projekt nebolo možné uskutočniť. Po mnohých neúspešných žiadostiach a rokovaniach bola v roku 2010 mestu schválená žiadosť o nenávratný finančný príspevok z Regionálneho operačného programu v rámci výzvy Posilnenie kultúrneho potenciálu regiónov. Celkové náklady na projekt boli vo výške 1,6 mil. eur. Rekonštrukcia pod dohľadom pamiatkového úradu trvala cca dva roky a bola ukončená v r. 2012.

Pri rekonštrukčných prácach bol 15. marca 2011 v murive nájdený unikátny nález: lekárska fľaša s dvomi mincami – uhorskou zlatkou Františka Jozefa I. razená v Kremnici v roku 1883 a 10-grajciarom. Ide o mincu s najnižšou nominálnou hodnotou, akou bolo možné platiť v čase výstavby synagógy. Našla sa aj listina potvrdzujúca deň polozenia základného kameňa stavby – 24. apríl 1883. V októbri 2020 po mesiacoch náročnej práce vdýchol reštaurátor Mgr. art. Štefan Kocka rozpadnutej listine nový život. Špeciálna kazeta, v ktorej bola listina dodaná, zaručuje dokumentu optimálne podmienky, aby nedošlo k ďalším poškodeniam vplyvom slnka či vlhkosti. V súčasnosti je objekt v správe Mestského kultúrneho strediska v Leviciach a slúži na organizovanie kultúrno-spoločenských podujatí, koncertov a divadelných predstavení.

Židovská škola Levice

Národná kultúrna pamiatka / od roku 2015 / a príklad funkcionalistickej architektúry, židovská škola v Leviciach sa v roku 2024 dočkala obnovy. Stalo sa tak s pomocou 900-tisícového grantu Európskeho hospodárskeho priestoru (EHP). Vďaka grantu z programu Kultúra, ktorý spravuje Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR, zmenilo Mestské kultúrne stredisko Levice chátrajúcu budovu na stredisko kultúry a vzdelávania. Na projekte „Obnova národnej kultúrnej pamiatky – židovská škola Levice“ sa podieľalo aj mesto Levice, Základná umelecká škola Pála Kadosu v Leviciach a tiež nórsky partner projektu DMP Bodø.

Budovu židovskej školy v Leviciach postavili hneď vedľa synagógy v roku 1934. V roku 1944 sa stala súčasťou židovského geta a po skončení druhej svetovej vojny z nej spravili učňovskú školu. Po roku 1967 využívala priestory stredná ekonomická škola. Budova je dielom architekta Jacquesa Oblatta. Je príkladom funkcionalistickej architektúry na Slovensku a doteraz sa zachoval jej pôvodný ráz. Národnou kultúrnou pamiatkou sa stala v roku 2015.

Po obnove slúži pre vzdelávanie a kultúru. Realizujú sa tu rôzne kultúrne a vzdelávacie podujatia. Súčasťou objektu je aj interaktívna stála expozícia o živote predstaviteľov židovskej obce v regióne, „ŽILI SME TU SPOLU“. Židovská škola tvorí jeden komplex s levickou synagógou obnovenou v roku 2012. Rekonštrukcia obe budovy prepojila a zabezpečila bezbariérový prístup do celého komplexu židovských náboženských pamiatok Levíc.

Projekt „Obnova národnej kultúrnej pamiatky – židovská škola Levice“ je jedným z 19-tich, ktoré získali grant z výzvy na podporu obnovy a revitalizácie kultúrneho dedičstva.

História Židovskej školy

Levická židovská náboženská obec mala aj svoju školu. Nachádzala sa v tesnej blízkosti synagógy. Prvá škola vôbec, založená v roku 1853, bola najprv súkromná, neskôr komunitná a právo verejnosti mala až do roku 1854. Prvými učiteľmi boli Kurlander a Neufeld. V roku 1898 mala škola päť tried, navštevovalo ju 179 žiakov.

Budova starej Židovskej ľudovej školy na Holubyho ulici v Leviciach.

Nová budova bola postavená v rokoch 1934-1935. Autorom projektu bol Ing. arch. Jacques Oblatt.

Od roku 1870 učili na židovskej škole Ignác Steiner, neskorší riaditeľ, okrem neho Leopold Reisz, Vojtech Blau a Emanuel Grunberger. V roku 1893 sa spomína predseda levickej židovskej školskej stolice Dr. Jakub Klein. V židovskej ľudovej škole učili E. Grunberger, Adolf Deák, František Bányai a riaditeľ Ignác Steiner. Po Ignácovi Steinerovi prevzal riaditeľský post Adolf Deák, neskôr František Bányai a Karol Lévai.

Od roku 1910 učil na ľudovej židovskej škole v Leviciach Ignác Erdos, od roku 1929 bol jej riaditeľom. V 30. rokoch 20. storočia mala škola tri pedagogické sily, okrem riaditeľa tu pôsobili ešte dvaja učitelia: Anna Mayerová a Armin Muller.

*Pedagógovia židovskej školy.
Zľava riaditeľ Ing Erdos,
učiteľka A. Mayerová
a Al. Müller.*

V prvej tretine 20. storočia stará prízemná budova židovskej školy už nevyhovovala kapacitným ani hygienickým požiadavkám, preto Židovská náboženská obec rozhodla o vybudovaní novej, modernej budovy školy. Stavba novej školy podľa projektu viedenského architekta Jacquesa Oblatta bola budovaná v rokoch 1934-1935 a je charakteristickým dielom funkcionalistickej architektúry z tridsiatych rokov. Dokončili ju v roku 1936. V Leviciach nevznikla žiadna vyššia židovská škola. Za predchodkyňu učňovských škôl môžeme považovať nedeľnú opakovaciu školu, existujúcu pri židovskej ľudovej škole v roku 1882. V opakovacej škole učil Emanuel Grunberger a v učňovskej škole, založenej v roku 1885, tiež vyučovali učitelia židovskej ľudovej školy. Prví študenti z levickej židovskej obce začali študovať na miestnom piaristickom gymnáziu už v polovici 19. storočia. V školskom roku 1846/47 tu študovali dvaja: Adolf Ehrenfeld a Šalamún Fridman (obaja sú uvedení v súpise z roku 1844). V roku 1875 zo 130 študentov v štyroch ročníkoch školy 45 malo židovský pôvod.

Pretože v meste neexistovala do roku 1923 chlapčenská meštianka, chlapci zo židovských rodín absolvovali aspoň 3-4 ročníky gymnázia a až potom sa venovali rodinnému podniku. Nadané židovské deti študovali ďalej na vysokých školách, už na prelome 19. a 20. storočia pôsobilo v Leviciach viacero židovských právnikov a lekárov. Po vzniku Československej republiky študovali okrem tradičného práva medicíny i technické inžinierske smery: stavebné inžinierstvo, architektúru, zememeračstvo alebo chemické inžinierstvo. Študovali predovšetkým deti z rodín židovskej inteligencie: zo štyroch detí rabína Liebermanna sa najstarí Leo stal právnikom, mladšie deti, Margita, Helena (Lilly) a Ernest, vyštudovali medicínu. Lekármi sa stali všetky tri deti učiteľa ľudovej židovskej školy Františka Bányaia-Alexander, Zoltán a Janka. Aký smutný je fakt, že Židia si svoju školu užili len niekoľko málo rokov a v tej istej budove sídlilo potom dočasne geto, kde boli zhromažďovaní pred deportáciou...

13. júna r. 1944 ich deportovali vlakom – transport číslo 103 do koncentračného tábora v Osvienčime.

Študenti levickej židovskej základnej školy v roku 1939.

Židovská škola dnes

KOMENTOVANÁ PREHLIADKA ŽIDOVSKÉHO CINTORÍNA 10.9.2026 OD 16:00 DO 17:30 HOD.

Židovský cintorín v Leviciach vznikol v roku 1842. Židovská náboženská obec (ŽNO) sa v tomto roku obrátila na levický magistrát, aby im poskytol miesto na cintorín. Parcelu na cintorín nakoniec zo svojich pozemkov vyčlenili Esterháziovci, majitelia levického panstva. Cintorín vymeral panský geometer Anton Engel. Prvým pochovaným v novom cintoríne bol Gumperich Weis, ktorý zomrel roku 1842. V roku 1863 počas komasácie si ŽNO prikúpila pre cintorín ďalší pozemok. Roku 1888 postavili Ciduk hadin - márnicu a cintorín ohradili múrom. Cintorín bol opäť zväčšený v roku 1927, keď vedenie ŽNO prikúpilo ďalšie jutro (0,4 ha) pôdy, odvtedy sa cintorín už nezväčšoval. Po zväčšení cintorína boli rady hrobov označené a hroby očíslované. Márnicu opravili v roku 1931.

O posledné záležitosti života človeka sa staral najstarší levický židovský spolok, pohrebný spolok Chevra Kadiša (Sväté bratstvo, Svätý spolok), založený v roku 1851. Hlavná úloha Chevra Kadiša spočívala v zaistení riadneho pohrebu. Zariadili prevažnú časť povinností, súvisiacich s úmrtím člena náboženskej obce: rituálnu očistu, uloženie do truhly, sprevádzanie na cintorín a pochovanie zosnulého. Chevra Kadiša rozhodovala o rozmiestnení hrobov a viedla evidenciu pochovaných.

V kamennej ohrade cintorína sa nachádza zamurovaná kohenská brána. Slúžila na to, aby dediční kňazi Koheni mohli vstúpiť na cintorín bez toho, aby sa poškvrnili. Koheni museli rešpektovať viaceré zákazy, jedným z nich je zákaz styku s mŕtvym, majú zakázané zúčastniť sa smútočných obrádov pri hrobe. Pre tento účel boli zriaďované na cintorínoch kohenské bránky, odkiaľ sa Koheni zúčastňovali pohrebu.

Staršie náhrobky – macevy, sú ploché stély v tvare Mojžišových kamenných dosiek, ukončené oblúkom, v tvare svätostánku (Aron kodeš) s dvomi stĺpmi po okrajoch, novšie majú často tvar obeliskov. Ženy a muži sú pochovaní zmiešané. Nápis na pomníkoch sú najmä hebrejské a maďarské, niekoľko nápisov je po nemecky a aj po slovensky. Na pomníkoch sa nachádzajú okrem symbolov kohanítov (žehnajúce ruky) a levítov (džbán niekedy aj s miskou), šestčípe hviezdy, stromy – duby nárekov, smútočné vrby a zlomené kvety na hrobch detí alebo mladých osôb. Na niekoľkých pomníkoch sa vyskytujú symboly spojených rúk manželov, holubica, jeleň a lev symbolizujúce meno pochovaného. Ojedinele sa na pomníkoch nachádzajú koruny, niekedy ich podopierajú levy, symbolizujúce dobré meno zosnulého alebo znalca Tóry.

Keďže sa pôvodný zoznam hrobov nezachoval, v rokoch 2014 - 2015 bol vykonaný nový súpis hrobov, ktorý zrealizovala pani Ľudmila Pártošová. Hrob Gumpericha Weisa sa už nepodarilo nájsť, najstarší identifikovaný náhrobok patrí Moše Hiršovi Grünbaumovi, krajčírovi, ktorý zomrel 20. septembra 1843. V priebehu súpisu bolo identifikovaných 973 pochovaných osôb, z toho 4 neúplne, lebo na náhrobku sa nenachádzalo priezvisko, alebo sa už nedalo prečítať.

V novšej časti cintorína odhalila levická Chevra Kadiša na pamiatku obetí prvej svetovej vojny 22. mája 1938 pomník padlým židovským hrdinom. Židia z Levíc narukovali na bojiská prvej svetovej vojny, 48 z nich zahynulo. Dnes tento pomník pripomína obeť deportácií. Obeť koncentračných táborov pripomínajú aj ich mená na niektorých náhrobných kameňoch.

Autor textu: Mgr. Marta Švolíková
- Štátny archív Nitra, pracovisko Archív Levice

Komentované prehliadky bude viesť archivárka
Mgr. MARTA ŠVOLÍKOVÁ
/ Štátny archív Nitra, pracovisko archív Levice /.

Realizované s finančnou podporou Fondu na podporu kultúry národnostných menšín

ADRESA:
ŽIDOVSKÁ ŠKOLA LEVICE
CENTRUM TOLERANCIE
ul. Holubyho 1, Levice

KONTAKT:
0905 687 658
0950 581 187

www.zidovskaskolalevice.sk
<https://www.facebook.com/profile.php?id=100089248823414>

